

Зінаїда Пахолок

**Літературні пригоди мексиканця в Україні
(до питання про атрибутування популярного твору)***Присвячую ботаніку**Ірині Іванівні Кузьмішиній*

Мета пропонованої розвідки передбачає встановлення автора популярного українського поетичного твору, в якому головний герой мексиканець.

Методи й методики. Для досягнення вказаної мети було застосовано загальнонаукові методи: аналізу, синтезу, індукції та літературознавчі методи: культурно-історичний, біографічний, текстологічний, а також метод інтертекстуальності. Сукупність перелічених методів становила методику проведеного дослідження. Доказова база дослідження будувалася на першоджерелах.

Результати проведеної роботи дали можливість встановити одного із представників давнього іноземного роду, який став дійовою особою популярного вірша, відомого кожному українцю з дитинства. Г. Черкаська оголосила, що знайшла батька нашого героя – В. Александрова. Ми проаналізували його поему «Пісня про Гарбуза» і спростували цю думку, вказавши на поширення недостовірного повідомлення в інформаційному просторі. З'ясували дотичність до мексиканця Олени Пчілки на підставі публікації вірша «Гарбузова родина». Виявили відсутність наукових матеріалів про фольклорні записи, в яких персонаж здійснює свою родинну місію, обходить родичів та цікавиться їхнім існуванням. Розглянули назву та структуру пісенних текстів про гарбуза з відповідним сюжетом.

Висновки. Гарбуз є головним героєм української фольклорної пісні, яка має два види побутування. Вона належить до жанру писемної поезії, тому її читають, вчать напам'ять, декламують і театралізують, крім того, це самостійний вокально-музичний твір, який виконують у супроводі музичних інструментів. Наявні варіанти мелодій пісні «Ходить гарбуз по городу», представляючи єдність загальнопоетичного і регіонального, з'явилися у час, коли відбулося формування української музичної етнографії.

Існують три прецеденти, пов'язані з мексиканцем, який відповідально підходить до свого фамільного обов'язку. Ім'я справжнього автора «Ходить гарбуз по городу» втрачено у північній століть, оскільки текст не було письмово зафіксовано фольклористами, які почали свою діяльність лише у 50–60 рр. XIX ст. Прославив гарбуза український народ, який зберіг в усній формі впродовж століть образність своєї думки, втіленої у жартівливому слові, яке розважало та виховувало. Надихнувшись темою народного твору, В. Александров написав поему «Пісня про Гарбуза» і використав у зачині перші шість рядків вірша з помітною для уважного читача відмінністю. До фольклорних записів Олени Пчілки, ймовірно, належить текст «Гарбузової родині», який не мав коментарів під час опублікування. Вивчення цього факту

потребує додаткових джерел, які можуть з'явитися після виходу з друку «Зібрання творів Олени Пчілки». Всі перелічені твори мають право на існування в українському культурному просторі з дотриманням чіткості у їх відтворенні. Натомість зафіксовано невідповідність назв і текстів.

Виявлене розповсюдження в інформаційному середовищі міркування Г. Черкаської про В. Александрова як автора вірша «Ходить гарбуз по городу» є необґрунтованим.

Ключові слова: фольклор, художня література, атрибутування твору, гарбуз, герой, вірш, поема, В. Александров, Олена Пчілка.

Вступ

Історія світової літератури має багато прикладів, коли героями творів виступають не тільки люди, міфічні створіння, явища природи, тварини, але й рослини. Баштанну рослину для Старого світу відкрив Христофор Колумб, здійснивши наприкінці XV – початку XVI ст. чотири експедиції у пошуках найкоротшого морського шляху в Індію та поклавши початок відкриттю двох материків – Північної та Південної Америки. Цю рослину окультурили в незапам'ятні часи індіанські племена на півдні США та півночі Мексики. Насіння було завезено в Португалію та Іспанію, а звідти в Індію та Туреччину. На Україну екзотична рослина проникла з Балкан в XVI–XVII ст. (Сич, 1992: 188) й отримала назву «гарбуз» (лат. *Cucurbita maxima Duchesne*) з тюркських мов, куди вона потрапила з перської, де буквально означала «ослячий огірок» (Етимологічний, 1982: 472).

В Україні жоден горід не обходився без крупноплідної рослини, яку вирощували як баштанну овочеву, кормову, декоративну та олійну культуру (Сич, 1992: 188). Українці варили гарбузові каші, тушкували та смажили гарбуз. Він посів чинне місце у національній гастрокультурі, оскільки його можна було зберігати цілорічно та використовувати до нового врожаю.

Про гарбуза складено багато українських народних пісень, з-поміж них особливо виділяються жартівливі: «Ми думали – гарбузи» (Танцювальні, 1970: 150), «Гарбуз білий качається» (Танцювальні, 1970: 315–316), «Кажуть мені гарбуз їсти – гарбуз не солений» (Танцювальні, 1970: 535), «На городі гарбуз в ямі» (Танцювальні, 1970: 560), «Гей, на горі гарбузиння» (Танцювальні, 1970: 563), «Наварила гарбуза да вдарила солі» (Танцювальні, 1970: 612).

Гарбуз, прижившись на багатих українських ґрунтах, став символом достатку, а його насіння – символом родючості. В українській обрядовості з'явився ритуал – піднесення гарбуза. Коли дівчина не бажала виходити

заміж за парубка, то підносила йому на вишитому рушникові гарбуза, що вважалося відмовою. Для того, щоб уникнути ганьби, парубок напередодні сватання збирав хлопців для викрадання гарбузів із господи обраниці. Однак дівчина не губилася, а ховала гарбуз під своїм ліжком.

Щодо пов'язаної з гарбузом місії відмови цілком вірогідним видається припущення В. Жайворонка: «...вживання гарбузових страв заспокійливо діє на організм, стримує статевий потяг; можна думати, юнак, якому судився гарбуз, вимушений був пригоститися ним, унаслідок чого інтерес до дівчини пропадав...» (Жайворонок, 1970: 132).

Мексиканський гарбуз став ментальною частиною українців, закріпився у розмовному мовленні, утворивши фразеологізми: «як виросте гарбуз на вербі» для вираження заперечення; «давати гарбуза» – відмовити кому-небудь у сватанні; «діставати гарбуза» – одержувати відмову під час сватання; «годувати гарбузами» – відмовляти тому, хто сватається; «скуштувати гарбузової каші» – дістати відмову при сватанні, залицянні; «наділяти гарбузом» – відмовляти кому-небудь при сватанні, залицянні; «остатися з гарбузом» – діставати відмову під час сватання; «пахне гарбузом» – передбачається відмова тому, хто сватається; «піти з гарбузом» – отримати відмову при сватанні (Фразеологічний, 1993: 169–170).

Із усної традиції гарбуз перебрався у класичну літературу спочатку як важливий складник обряду Г. Квітки-Основ'яненка у п'єсі «Сватання на Гончарівці» (1836) і повісті «Конотопська відьма» (1837), де Стецькові та Микиті Уласовичу Забр'юсі підносять по гарбузу, а згодом як головний герой в епосі В. Александрова «Пісня про Гарбуза» (1889), який розгубив свою рідню.

Власне тут і розпочинаються літературні пригоди мексиканця в Україні, з яким знайомство відбувається завдяки віршу «Ходить гарбуз по городу». Втім однастайності щодо визначення твору народним не існує, оскільки у виданнях повідомляється, що автор вірша – Олена Пчілка (Пчілка, 2023) або вказується на її фольклорний запис (Ходить, 2023), А. Костенко (Поети, 1961: 461) і А. Лисенко (Лисенко, 2007: 90) називають автором В. Александрова. Особливо активно цю думку поширює Г. Черкаська на сайтах «UAHistory», «Uamodna», «Mira Studia Модерна Україна», чернівецької газети «Час» та на шпальтах журналу «Гетьман».

Мета роботи – встановлення автора популярного українського поетичного твору, в якому головна дійова особа – гарбуз. Зважаючи на поставлену мету, доцільно окреслити такі завдання: 1) віднайти

першу публікацію та перевидання епосу В. Александрова «Пісня про Гарбуза» та вірша «Гарбузова родина», надрукованого Оленою Пчілкою; 2) проаналізувати сюжет і структуру «Пісні про Гарбуза»; 3) відшукати рукописні записи фольклорного тексту «Ходить гарбуз по городу»; 4) з'ясувати, хто і коли оприлюднив нотний матеріал народної пісні, та проаналізувати її текст.

Методи й методики

За допомогою культурно-історичного методу вдалося з'ясувати своєрідність буття героя в контекстах порубіжжя ХІХ–ХХ ст. Біографічний метод допоміг виявити специфічні особливості творчості письменників, які не випадково мали дотичність до героя. Досліджуючи не тільки літературний, але й фольклорні твори зі строфою «*Ходив (Ходить) гарбуз по городу, / Питаючи (Питається) свого роду: / «Ой чи живі, чи здорові / Всі родичі гарбузові?»*», ми використали текстологічний метод для встановлення на підставі наявних варіантів автентичності текстів та виявлення відмінностей у публікаціях різних років. Доказова база дослідження будувалась на першоджерелах.

Виклад основного матеріалу Прижиттєві публікації епосу В. Александрова «Пісня про Гарбуза»

Гарбуз як головний герой літературного твору вперше з'явився в епосі В. Александрова «Пісня про Гарбуза» у літературно-науковому часописі «Зоря», що видавався у Львові Товариством імені Шевченка (з 1892 р. – Наукове товариство імені Шевченка). Журнал виходив лише двічі на місяць, а об'ємний редакційний портфель містив твори передової української інтелігенції, які чекали на друк. Ліміт формату видання спричинив Соломонове рішення редактора номера О. Борковського¹: з метою економії місця друкований текст представлено двома шпальтами на сторінці та знято строфічне розташування, скорочено покликання на номенклатуру рослин до 42 позицій (Александров, 1889: 249–251). Оскільки цей номер «Зорі» є досі неоцифрованим, то подаємо текст «Пісні про Гарбуза» відповідно до сучасного правопису в кінці нашої статті.

Після публікації в журналі у тому ж 1889 р. В. Александров видав у Харкові в друкарні Адольфа Дарре окремою книжкою твір без ощадливого стискання (Александров, 1889), зі строфічним

¹ У цьому ж номері «Зорі» були опубліковані ще два твори В. Александрова: переклад І. Крилова «Байка» (Александров, 1889: 243–244), акровірш «Україна» (Александров, 1889: 256).

розташуванням віршів та повною у 120 позицій номенклатурою рослин з латинськими та російськими термінами відповідно до першого видання «Ботанічного словника» М. Анненкова (Анненков, 1859).

«Пісня про Гарбуза» була улюбленим дітищем письменника, тому, коли він заснував літературний альманах «Складка», в якому був і видавцем, і редактором, то у другому номері надрукував свою працю, зробивши деякі правки в тексті (Александров, 1892: 80–91). У листі від 28 листопада 1888 р. до В. Левицького-Лукича¹ він повідомляв, що у червні відправив другий номер «Складки» цензору, відповіді не отримав. Проте в серпні його приятель сповістив, що цензор прочитав і переслав у «Головне управління у справах друку», однак В. Александров скаржився, що невідомо, коли прийде ця відповідь (Возняк, 1928: 88). Справа зі зволіканням дозвола на друк призвела до того, що на обкладинці другого номера альманаха «Складка» надруковано 1893 р., а на титульці – 1892 р.

Три прижиттєвих видання «Пісні про Гарбуза», одне здійснене в Австро-Угорщині, друге та третє – в Російській імперії, залишаються бібліографічною рідкістю. Оскільки номер «Зорі» є досі неоцифрованим, то подаємо текст «Пісні про Гарбуза» відповідно до сучасного правопису в кінці нашої статті (Додаток А). Оцифрування третього видання поеми, уможливило б доступ до нього широкого кола читачів.

Посмертні публікації поеми В. Александрова

Передрук епосу В. Александрова подибуємо у збірнику «Український декламатор. Розвага» поета і перекладача О. Коваленка, який вмістив портрет та включив не тільки перекладні твори, але й оригінальні, з-поміж них «Пісню про гарбуза» (Український, 1906: 454–455). Вочевидь, включення в антологію творів великої кількості українських поетів позначився на їх поданні. Епос В. Александрова зазнав значного редагування: зник підзаголовок «Рослинний епос по народній темі»; замість 190 рядків тільки 40 (вилучено рядки 31–179); змінено написання імен героїв: із власних назв вони стали загальними і не виділеними курсивом; усі покликання на номенклатуру рослин знято.

¹ Під редакцією В. Левицького-Лукича у «Зорі» надруковано такі вірші В. Александрова: «Притча Христова про сіяча» (Александров, 1892: 406); «Пісня про всяку рибу» (Александров, 1893: 52–53); «Стародавня легенда про ченця, що жив аж триста літ» (Александров, 1893: 208–210); «Із святого Псалтиря. Псалом 136-ий» (Александров, 1893: 534–535); «Звіряча рада (Байка по І. Крилову)» (Александров, 1894: 30).

За два роки О. Коваленко випустив поетичну антологію «Українська муза» з творами 134 українських поетів, в якій з'явилася біографічна довідка про В. Александрова, але подача «Пісні про гарбуза» залишилася як у попередньому збірнику (Українська, 1908: 328).

Перший радянський передрук «Пісні про Гарбуза» здійснено завдяки академіку М. Рильському, упоряднику і автору вступної статті до чотиритомної «Антології української поезії». У першому томі вміщено портрет, коротку біографічну довідку про В. Александрова і декілька його поетичних творів. «Пісня про гарбуза» (Александров, 1957: 329–330) зазнала тих самих змін, що й у виданні О. Коваленка 1906 р. Оскільки в антології були допущені окремі неточності та друкарські помилки, то вони були виправлені у другому виданні, яке побачило світ наступного року так само з «Піснею про гарбуза» (Александров, 1958: 329–330). Наклад двох публікацій становив 28 000 примірників.

Письменник і літературознавець А. Костенко впорядкував, прокоментував і написав ґрунтовну вступну статтю до збірника «Поети пошевченківської доби»¹. У ньому «Пісня про гарбуза» (Поети, 1961: 347–348) скорочена до 40 рядків, а замість авторського жанрового підзаголовка має напис «Фрагменти». Наклад видання 3 300 примірників.

Упорядники шеститомної «Антології української поезії» науковці М. Грицай, Н. Жук, П. Сіренко подали портрет, коротку біографічну довідку про В. Александрова та включили два його твори: «Молитву» і «Пісню про гарбуза» (Александров, 1984: 250–251), яка мала той самий неповний вигляд без усіляких пояснень та приміток, що у збірнику 1906 р. Наклад видання 20 000 примірників.

Хибним шляхом пішов і дослідник сатиричних жанрів української літератури В. Косяченко, публікуючи в «Українських співомовках» спотворену «Пісню про гарбуза» (Українська, 1986: 82–84). У примітках зазначалося, що твір друкується за виданням: «Антологія української поезії» в 4-х томах 1957 р. (Українська, 1986: 329). Проте варто відмітити прикметну деталь, яка наближає цей передрук до оригіналу: герої пишуться з великої літери. Наклад видання 28 000 примірників.

¹ Назва відобразила пістет до видання, про яке згадано упорядником у вступному слові: Поети пошевченківської пори; вибір і стаття М. Зерова; примітки М. Зерова і В. Покальчука. Харків; Київ: Книгоспілка, 1930. ХХІХ, 133 с. (Літературна бібліотека). М. Зеров вмістив лише три поезії В. Александрова: «Українська мелодія», «Розбите серце (з Гейне)», «Кедр (з Гейне)».

Остання відома нам публікація епосу В. Александрова здійснена А. Лисенком у книзі «Александрови – поети Слобожанщини» (Лисенко, 2007: 111–120). До честі видавця треба віднести повний текст твору з покликаннями на латинські відповідники та імена героїв, що пишуться з великої літери та виділяються курсивом. Проте не можемо не звернути увагу на відсутність підзаголовку, довільне поводження зі строфікою та додавання українських назв до ботанічних термінів, які відсутні в оригіналі. Вказані недоліки не в змозі виправдати цільове призначення видання, віднесеного до науково-популярної літератури. Наклад у 200 примірників робить публікацію рідкісною, тому принагідно висловлюємо свою безмежну вдячність за можливість ознайомитися з цією працею О. Дмитрієвій¹.

Завдяки вісьмом перевиданням «Пісні про гарбуза» її автор не був втрачений для тягlosti українського літературного процесу, однак аналізований твір не дійшов до читачів останніх двох століть у своєму первозданному вигляді. Спільним для усіх публікаторів В. Александрова є модифікація авторського тексту: знято підзаголовки; відсутні наукові назви рослин латиною, окрім публікації А. Лисенка; скорочено текст, за винятком А. Лисенка, епос перетворено на вірш; кількість героїв зменшилася зі 120 до 5: Гарбуз, Диня, Огірочки, Кавун, Хмель. Їх власні назви змінено на загальні, за виключенням подач В. Косяченка та А. Лисенка.

Рефлексія над «Піснею про Гарбуза»

Сюжет твору Александрова не оригінальний, а запозичений з українського фольклору. Поет усвідомлював своєрідність написаного, даючи підзаголовок «Рослинний епос по народній темі». Вибір епосу як літературного віршованого жанру засвідчив використання народного переказу про події, що нібито відбувалися у минулому і залишилися у свідомості етносу. Не оминув цієї обставини І. Франко, звернувши увагу на «довшу, гумористичну поему на тлі народної пісні» (Франко, 1984: 339).

¹ Завдяки неформальному ставленню до віртуального запиту О. Дмитрієвої, головної бібліотекарки відділу «Україніка» імені Т. Шевченка Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Короленка та її колег, які готуються до 200-літнього ювілею В. Александрова у складних умовах воєнного часу, вдалося отримати доступ до неоцифрованих видань: Александров В. Народний пісенник з найкращих українських пісень, які тепер найчастіш співаються. З нотами особно. Харків: Видав Ф. Михайлов, 1887. 114 с.; Александров В. Пісня про Гарбуза. Рослинний епос по народній темі. Харків: Друкарня Адольфа Дарре, 1889. 16 с. та ін.

В. Александров знав народну пісню «Ходить гарбуз по городу», хоча не включив до «Народного пісенника з найкращих українських пісень, які тепер найчастіш співаються» (Александров, 1887), оскільки відібрав 86 ліричних та побутових творів. Жартівлива дитяча пісенька, з великою долею нашого припущення, входила до 122 пісень, нотний запис яких треба було ще здійснити. Нерозв'язна проблема виникла завдяки скрипалю Федору Олексієнко, який, прослухавши спів В. Александрова, згармонізував почуте і створив фортепіанний супровід до названої добірки українських пісень. Коли настав час другої добірки, то музиканта запросили до Царської капели в Петербурзі, при якій організовували симфонічний оркестр, а пісні залишилися неопрацьованими.

Зв'язок епосу з фольклором проявляється в зачині, перших чотирьох рядках, добре знайомих кожному з дитинства. Проте у В. Александрова вони мають відмінності в усіх прижиттєвих і посмертних публікаціях початкових слів першого та другого рядків:

В. Александров
Ходив Гарбуз по городу,
Питаючи свого роду:
 – Ой чи живі, чи здорові
 Всі родичі Гарбузові? –
 (Александров, 1889: 249)

Усний народний вірш
Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду:
 – Ой чи живі, чи здорові
 Всі родичі гарбузові?

Така видозміна слів у порівнянні з народним віршем була свідомою і пов'язаною з пересторогою звинувачення у плагіаті¹.

В епосі В. Александров використав прийом інтертекстуальності, розраховуючи на обізнаність читача та спроможність розкодувати міжтекстові зв'язки з лібрето опери С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм²». Широка географія показу опери надавала

¹ Під час публікації епосу набирало обертів протистояння між ним та М. Старицьким. В. Александров ініціював обвинувачення, надрукувавши статтю в газеті «Южний край», оскільки під його оперетою «Не ходи, Грицю, на вечорниці» своє прізвище поставив М. Старицький. Третейський суд 3 липня 1890 р. в особі посередників Д. Багалія, О. Потебні, О. Русова, Я. Станіславського, А. Шиманова прийшов до висновку, що образ Марусі Богуславки полонив не одного автора, проте «немає підстав для звинувачення д. Старицького, автора п'єси “Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці”, дозволеної йому для показу театральною цензурою в плагіаті, розуміючи це слово як у сенсі юридичному, так і моральному» (Старицький, 1965: 700–701). Сюжет народної пісні «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» був використаний спочатку В. Александровим, а згодом М. Старицьким, який переробив її «на п'ятиактову драму зі співаками, що мала успіх не тільки в українському, але також в галицько-руськiм театрі» (Франко, 1984: 339).

² У Харкові виставу вперше показувала трупа М. Старицького протягом вересня–листопада 1884 р. п'ять разів та трупа М. Кропивницького у листопаді наступного року – два

можливості україномовному читачеві порівняти два епізоди зустрічей Гарбуза з Динею та Івана Карася з Одаркою після довгої відсутності чоловіків:

В. Александров

– Де ти в біса волочився?
 Од сім'ї зовсім одбився!
 Одчепися ж, не горнися
 Та й на себе подивися:
 Бач, он як увесь обдубвся,
 Десь хвороби роздобувся.
 Став товстий, мов тая бочка,
 Аж порепалась сорочка;
 Листя стало аж колюче.
 І огудиння товстюче.
 Де ти в гаспида і ріс
 Відки вп'ять до нас приліз?
 (Александров, 1889: 249)

С. Гулак-Артемівський

– Відкіля це ти узявся,
 Де ти й досі пропадав?
 Хоч би бога побоявся,
 Хоч би трохи сором мав!
 Де ж це так ти веселився?
 Де ж це так бенкетував?
 Як крізь землю провалився,
 дома чом не ночував?
 Як крізь землю провалився,
 дома чом не ночував?
 (Дає стусана)
 (Гулак-Артемівський, 1979: 26)

Виразно змальована несподівана атака дружини, яка вкрай збуджена і сердита, обсипає лайкою чоловіка, котрий пішов з дому. Сім'я на той час – господарська одиниця, тому жінка у відсутності чоловіка всі побутові проблеми мала вирішувати самотужки: виконувати хатню роботу, вести домашнє господарство, виховувати та навчати дітей, працювати на полі. Образ сильної української жінки, яка тримає на собі увесь рустикальний побут – ментальний стереотип, художньо відображений С. Гулаком-Артемівським та В. Александровим.

Оскільки Гарбуз тривалий час був відсутній, то його дружина покохала Кавуна. Чоловік подивований, що діти не перешкодили Кавунові, який не з їхнього роду і плоду, зустрічатися з Динею. Не дивлячись на приголомшуючу новину, Гарбуз повен рішучості зібрати своїх друзів і вигнати Кавуна з городу. Але тут наступає кульмінація поеми, бо з'ясовується, що Кавун оженився з Динею. Цю новину сповістили діти та розказали, як згідно чину з друзками, світилками та боярами відбулося весілля.

рази (Кропивницький, 1953: 398–399; 403). Опера з великим успіхом йшла у 1873–1910 рр. на сценах Одеси, Ростова-на-Дону, Кишинєва, Миколаєва, Єлисаветграда (Кропивницького), Севастополя, Санкт-Петербурга, Новочеркаська, Ставрополя, Москви, Слов'янська, Сімферополя, Оранієнбаума, Владикавказу, Тифліса (Тбілісі), Кутаїсі, Баку, Керчі, Варшави, Вільна (Вільнюса), Ковна (Каунаса), Мінська, Полтави, Курська, Орла, Воронежа, Чернігова, Києва, Катеринослава (Дніпра), Твері, Житомира, Саратова (Кропивницький, 1953: 382–497). Одну з провідних ролей, Івана Карася, виконував М. Кропивницький, який став близьким приятелем В. Александрова.

Стихія свята змальована як запальний народний танець, у вихрі якого кружляють пари під супровід музик, які грають на сопільці та тарілці Земської, Санджарки, Вербунки, Манджарки (Венгерки), Метелиці, Дудочки, Козака, Гайдука. Докладно описуючи велелюдне весілля, автор змальовує багатство рослинного світу, перераховує усіх присутніх гостей і до їхньої народної назви додає наукову. Зображуючи веселощі, В. Александров використав рядки, про склад танцювальних пар: «*А петрушка з пастернаком/ А цибуля з часником*» з народної пісні, яка має два варіанти:

Танцювала ріпа з маком

А

Танцювала ріпа з маком,
А петрушка з пастернаком,
Цибуля ся дивувала,
Що петрушка танцювала.
(Танцювальні, 1970: 303)

Танцювала риба з раком

Б

Танцювала риба з раком,
А петрушка з пастернаком,
А цибуля з часником,
А дівчина з козаком!
(Танцювальні, 1970: 304)

Перший варіант пісні було записано на Львівщині у 1885–1893 рр., а другий, за його встановлення висловлюємо щиросердну подяку Л. Вахніній, – на Слобожанщині у 1902 р.¹

Кінцівка твору містить пораду синів і дочок рідному батькові йти з горόδуги та не вертатися. Гарбуз полишає свою невірну рідню та знаходить суголосну душу Хмеля, з яким в'ється по тинах.

Навіть побіжний погляд на «Пісню про Гарбуза» засвідчує, що вона просякнута українським народним духом і повністю відповідає підзаголовку.

¹ Не задовольнившись інформацією, яка була в примітках збірника «Танцювальні пісні» (Танцювальні, 1970: 708), авторка статті звернулася до завідувачки відділу української та зарубіжної фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України, кандидатки філологічних наук Л. Вахніної за оновленими повними даними. Натомість з'ясувалося, що пісня «Танцювала ріпа з маком. А», записана братами Димчинськими у 1885–1893 рр. на Львівщині, зберігається в ІМФЕ, ф. комісії НТШ, № 29, од. зб. 159, арк. 10, а не в фонді 14-3. Вдалося віднайти ім'я одного з братів – Ігор. Стосовно пісні «Танцювала риба з раком. Б» ІМФЕ, ф. комісії НТШ, № 29-3, од. зб. 349, арк. 96 стало відомо, що Олексій Зозуля уклав рукописний збірник українських пісень і дум у 1902 р. Місце запису не вказано, але припускається, що це Слобожанщина, бо у цей період там жив відомий лірник Іван Зозуля, у якого було двоє братів.

Запис мелодії пісні «Танцювала риба з раком» здійснив слобожанин Я. Степовий та оприлюднив 1921 р. в першому випуску збірки «Проліски» (Степовий, 1983: 12), згодом перевиданої разом із другим та третім випусками видавництвом «Музична Україна». Принагідно згадаємо, що перший куплет цієї пісні у кінофільмі «Пропала грамота» 1972 р. співали козак Василь (буковинець Іван Миколайчук, який займався музичним оформленням фільму) та козак Андрій (черкасець Федір Стригун).

«Гарбуза родина» Олени Пчілки

У родині Олени Пчілки знали про публікацію епосу В. Александрова в «Зорі». Письменниця активно співпрацювала з часописом, друкуючи в ньому з 1883 по 1896 рр. поезії «Сердечні турботи» і «На любій розмові»; оповідання «Пігмаліон», «Забавний вечір», «Чад», «Маскарад»; повість «Світло добра і любови» та ін. Вона дбала про творчий поступ власних дітей, тому літературні дебюти Лесі Українки з поезією «Конвалія» (1884) та Олесі Зірки з перекладом поезії у прозі І. Тургенєва «Горобець» (1889) відбулися у цьому часописі.

Для літературної родини 1889 р. розпочався публікаціями у «Зорі». Олена Пчілка відкрила перший номер оповіданням «Солов'їний спів», Леся Українка подала вірш «Чого?», а Олеся Зірка переклад з російської. У п'ятому номері з'явився новий для часопису перекладач Михайло Обачний з оповіданням В. Короленка «У великодню ніч». В останньому, двадцять четвертому, номері побачило світ закінчення оповідання Олени Пчілки «За правдою» та образочки Лесі Українки «Святий вечір!».

Косачі постійно тримали часопис «Зоря» у полі зору, тому другий серпневий номер не пройшов повз їх увагу. Леся Українка у вересні 1889 р. пише з Колодяжного до брата Михайла, який навчався на математичному відділі фізико-математичного факультету Київського університету імені Святого Володимира: «Як мається “Плеяда” – “ой чи живі, чи здорові всі родичі гарбузові?» (Українка, 1978: 35).

Цілком умотивованою, з огляду на подані факти, є примітка В. Яременка. Науковець пов'язав фразу «Ой чи живі, чи здорові всі родичі гарбузові?» з епосом В. Александрова і вказав на перші дві публікації (Українка, 1978: 441). На жаль, автори коментарів до «Повного академічного зібрання творів Лесі Українки» В. Прокіп (Савчук) і В. Агеєва обійшли увагою цей вислів (Українка, 2021: 81).

В автобіографії Олени Пчілки 1929 р. подибуємо таке зізнання: «Немале число зібралось у мене пісень місцевих волинських і часто я аж тепер знаходжу місце, де варто спогадати щось із тих волинських пісень» (Пчілка, 2024: 355–356)¹. Можливо, вона мала на увазі заснований нею при популярному часописі «Рідний Край», який редагувала з 1907 по 1914 рр., щомісячник «Молода Україна». У ньому багато друкувалося фольклорних творів: українські народні

¹ Уперше ця автобіографія з'явилася у виданні: Пчілка Олена. Оповідання: з автобіографією. Харків: Рух, 1930. 284 с. Цитуємо за доступним передруком.

казки, дитячі пісенькі, ігри та ін. Серед них є вірш «Гарбузова родина» (Гарбузова, 1908: 30):

Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду:
– Ой, чи живі, чи здорові
Всі родичі гарбузові?

Обізвалася квасоля,
А за нею й бараболя:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвалась жовта диня,
Гарбузова господиня:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвались буряки,
Гарбузові свояки:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвались огірочки,
Гарбузові сини й дочки:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові! –

Обізвався старий біб:
– Я іздержав увесь рід!
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

– Ой ти, гарбуз, ти перістий,
Із чим тебе будем їсти?
– Миску пшона, трошки сала, –
От до мене вся приправа!

Текст із семи чотиривіршів подано без підпису. Нескладній сюжет композиційно завершеного твору, побудованого на синтаксичних повторях, має сім дійових осіб: гарбуз, диня, огірочки, квасоля, бараболя, буряки та біб.

Здійснений І. Щукіною аналіз «Молодої Україні» 1908–1914 рр. засвідчив переважну більшість текстових матеріалів, надрукованих без підпису. Дослідниця, покликаючись на М. Вальо (Вальо, 1995: 113), навела цитату з листа О. Косач-Кривинюк до М. Деркач, в якому мова йде про проєкт видання з вибраних творів щомісячника: «Багато й невідданих творів у цьому «Збірнику» належать їй [Олені Пчілці – І. Щ.]» (Щукіна, 2010: 17).

Виникає питання, де і коли Олена Пчілка зробила запис народного вірша? Для цієї статті вже згадувана вище завідувачка науково-дослідного відділу з вивчення життя та творчості Лесі Українки Музею видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького І. Щукіна люб'язно представила інформацію, за яку ми їй красно дякуємо: «Цей текст увійшов до машинопису “Українські народні казки в переказі Олени Пчілки” (Інститут літератури НАН України. Ф. 28. Од. зб. 2396. С. 23–24). Цілком імовірно, що він був складений Ольгою Косач-Кривинюк».

Повторні публікації народного вірша

Поєднання мексиканського героя з іменем Олени Пчілки відбулося у збірці «Годі, діточки, вам спать!» завдяки упорядниці О. Таланчук. Вірш «Гарбузова родина» (Пчілка, 1991: 155–157) з огляду на структуру видання віднесено до розділу «Фольклорні записи Олени Пчілки. Дивні пригоди. Народні пісеньки та віршики» (Пчілка, 1991: 153–188). Примітки у цій книзі відсутні. Наклад книжки 350 000 примірників.

Аналогічне розміщення «Гарбузової родини» у збірках Олени Пчілки «Сосонка» у розділі «Фольклорні записи» (Пчілка, 2007: 99–122) накладом 2 500 примірників та «Годі, діточки, вам спать!» у розділі «Фольклорні записи Олени Пчілки. Дивні пригоди. Народні пісеньки та віршики» (Пчілка, 2017: 118–147). Наклад не вказано.

Перевидання твору має відбуватися за першодруком або ж за більш доступною публікацією 1991 р., як це зробили видавці у Дніпропетровську (Пчілка, 1998) та Львові (Олена, 2015: 59). Проте у сучасному видавничому просторі України можна натрапити на книжки, які мають іншу назву твору, ніж у Олени Пчілки. До прикладу, харківське видавництво «Віват» у серії «Для найменших» опублікувало видання «Ходить гарбуз по городу. Українська народна забавлянка, яку записала Олена Пчілка» (Ходить, 2023). Текст твору відрізняється від надрукованого в «Молодій Україні»: вилучено репліки огірочків та боба, натомість додана нова героїня – морквиця. Таке вільне поводження з назвою та текстом неприпустимо.

В інформаційному просторі на сайті «УкрЛіб: Українська Бібліотека» подано вірш, надрукований Оленою Пчілкою, однак його назва «Ходить гарбуз по городу» не відповідає оригіналу (Пчілка, 2023).

Рукописний запис фольклорного тексту про родинну місію гарбуза

Ми віднайшли лише один рукописний запис фольклорного тексту, в якому сюжет подібний до надрукованого Оленою Пчілкою вірша. Запис О. Зозулі зберігається в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України (№ 29-3, од. зб. 349, арк. 96) і є надрукованим у збірнику.

Пісня «Танцювала риба з раком» складається з двох частин, які непов'язані між собою ані змістом, ані героями (Танцювальні, 1970: 304–305). Вочевидь, відбулася втрата слів під час побутування твору. Якщо у першій частині йдеться про те, як добре танцюється рибі з раком, петрушці з пастернаком, цибулі з часником, а дівчині з козаком, то у

другій – гарбуз обходить своїх родичів: диню, огірочки, буряки, цікавлячись: «*Ой чи живі, чи здорові, / Всі родичі гарбузові?*», і отримує позитивну відповідь. Твір складається з 18 рядків, з них 12, три строфи, присвячено родинній місії гарбуза. Наводимо другу частину пісні «Танцювала риба з раком» (Танцювальні, 1970: 305):

Ходить гарбуз по городу –
 Питається свого роду:
 – Ой чи живі, чи здорові,
 Всі родичі гарбузові?

Обізвалась жовта диня:
 – Ой я твоя господиня;
 Обізвались огірочки:
 – А ми твої сини й дочки!

Обізвались буряки,
 Гарбузові свояки:
 – Усі живі і здорові,
 Всі родичі гарбузові!

Порівнюючи другу частину запису О. Зозулі пісні «Танцювала риба з раком» з публікацією «Гарбузової родини» Олени Пчілки, звернемо увагу на зменшення не тільки кількості строф, але й героїв до чотирьох: гарбуз, диня, огірочки, буряки; зміну реплік дині та огірочків та відсутність кінцівки твору.

Записи мелодії народної пісні «Ходить гарбуз по городу»

При дослідженні народної пісні цілком слушно постає питання щодо запису мелодії. Першим композитором, який здійснив обробку мелодії народної пісні «Ходить гарбуз по городу», став уродженець Полтавської губернії. У 1908 р. у Києві з'явилася збірка народних пісень в обробках М. Лисенка. Пісня «Ходить гарбуз по городу» з двоголосним викладом мелодії складається з 18 віршованих рядків (Лисенко, 1958: 147). Третій рядок «*А чи живі, чи здорові всі родичі гарбузові?*» повторюється двічі. Приспівом є повтор рядка «*Ще живі, ще здорові всі родичі гарбузові!*». Сюжет пісні містить таких дійових осіб: гарбуз, диня, огірочки, буряки, бараболя, квасоля, біб.

Збірка «Дитяча розвага» видавця і журналіста родом із Чернігівщини С. Титаренка побачила світ у київському видавництві «Криниця» перше видання 1917 р., а у наступному році – друге. Серед українських народних пісень, забав та ігор вміщено одноголосний виклад мелодії «Ходить гарбуз по городу». Укладач запропонував цю пісню використовувати як гру та інсценізувати дії овочів (Дитяча розвага, 1993: 44)¹. Структура пісенного тексту складається з восьми строф по чотири рядки. Третій та четвертий рядки повторюються двічі. До дійових осіб додалася морковиця.

¹ Цитується за перевиданням, в якому вказано, що воно здійснено на підставі публікації: Титаренко С. Дитяча розвага: збірка забавок для дітей. Київ: Криниця, 1918 (Дитяча розвага, 1993: 2).

Другий випуск збірки пісень, ігор, танців для дітей шкільного віку «Проліски» харків'янина Я. Степового вийшов у Києві 1922 р.¹ та містив одноголосну мелодію «Ходить гарбуз по городу» в супроводі фортепіано (Степовий, 1983: 54). Мелодія невелика за обсягом, але з яскравим образним змістом. Текст мав лише 24 рядки, в ньому відсутній один герой – старий біб та кінцівка.

У тому ж 1922 р. Українське Педагогічне Товариство у Львові надрукувало «Співаник для дітей дошкільного та шкільного віку» подолянина М. Гайворонського. Українська народна пісня «Ходить гарбуз» мала триголосний виклад: обробка мелодії для двох сопрано і альты, а після слів заувагу: «Вибирається з гурту гарбуз, диня і т.д. Про кого співається, до того підходить гарбуз. Останній куплет співають жваво. Тримаючись за руки, утворюють коло, а гарбуз посередині пританцьовує» (Гайворонський, 1993: 109)². Текст складається з 16 рядків. Строфа – двовірш, другий рядок у ній повторюється двічі. Серед дійових осіб – гарбуз, диня, огірочки, буряки, бараболя, квасоля, морквиця, біб.

Порівняння народної пісні «Ходить гарбуз по городу», записаної авторами музичної обробки, засвідчило одностайність у призначенні твору для дітей та низку відмінностей у текстах. По-перше, звертає увагу коротка назва пісні у збірнику М. Гайворонського: «Ходить гарбуз». По-друге, неоднакова текстова структура: у М. Лисенка чітко виділено чотири рази приспів, а у М. Гайворонського двовірші, так само як у С. Титаренка і Я. Степового чотиривірші з повторами. По-третє, різна кількість персонажів: сім у М. Лисенка та Я. Степового, але вісім у С. Титаренка та М. Гайворонського. По-четверте, змінюється черговість дій персонажів з появою морквиці. Гарбузова сестриця обізвалася після квасолі у С. Титаренка та М. Гайворонського, а у Я. Степового – після огірочків. По-п'яте, лексична різниця в оформленні рядка на початку пісні «*А чи живі, чи здорові*» у М. Лисенка та С. Титаренка, тоді як у Я. Степового та М. Гайворонського «*Ой чи живі, чи здорові*»; та в кінці пісні «*Миску пшона, трошки сала*» у М. Лисенка, тоді як у С. Титаренка та М. Гайворонського «*Миску пшона, шматок сала*».

¹ Видання Я. Степового складалося з трьох випусків, які були перевидані у 1983 р. Степовий Я. Проліски: збірка для дітей шкільного віку. 2. Київ: Губсоюз, 1922. 38 с.

² Покликаємося на перевидання, в якому вказано, що воно здійснено на підставі публікації в Канаді: Гайворонський М. Збірник українських пісень для молоді. Саскатун: Українська книгарня, 1946 (Гайворонський, 1993: 2).

Причину варіантності наведених текстів пісні вбачаємо у приналежності їх носіїв до різних регіонів України та відображенні ними певної місцевої традиції, що не дає можливості стверджувати, який варіант є зразковим, коли йдеться про слова народної дитячої пісні «Ходить гарбуз по городу». Безсумнівно, текст із більшою кількістю героїв є первинним.

Варто вказати на існуючу версію щодо автора твору. Популярну жартівливу пісню «Ходить гарбуз по городу» А. Костенко називає серед творчого доробку В. Александрова (Поети, 1961: 461). А. Лисенко цитує перші чотири рядки народної пісні та вважає, що вона належить В. Александрову (Лисенко, 2007: 90). Ці ж рядки наводить на особистому сайті «UAHistory» Г. Черкаська, стверджуючи, що їх написав для власних дітей Володимир Степанович (Черкаська, 2013). Ані в автобіографії письменника, надрукованої К. Білиловським (Білиловський, 1896: 17–22), ані в жодного його сучасника нам не вдалося віднайти цьому підтвердження. Крім того, твір датовано 1888 р., коли діти були вже дорослими. Згодом Г. Черкаська повторює інформацію в журналі «Гетьман» (Черкаська, 2015), на сайтах «Uamodna» (Черкаська, 2015) та чернівецької газети «Час». В останній публікації заявляє: «Пісня вважається народною. Та мало хто знає, що у цієї пісні є “батько” – Володимир Степанович Александров» (Черкаська, 2024). Усі названі прибічники ідеї авторства В. Александрова послуговуються початком народного вірша, а не зачином епосу «Пісня про Гарбуза». Якщо допустити, що Александров написав чотири рядки вірша «Ходить гарбуз по городу», то виникає цілком слушне питання: хто дописав решту 28?

Наукова новизна

Здійснено повернення в науковий обіг епосу В. Александрова «Пісня про Гарбуза», який став історією літератури. Вперше проаналізовано і виявлено художні особливості твору.

Спростовано думку про В. Александрова як автора вірша «Ходить гарбуз по городу» на підставі порівняння літературних текстів, фольклорного запису та слів народної пісні, присвячених мексиканському гарбузу, господарю городу, який піклується про свою рідню.

Доведено необхідність чіткого розрізнення творів зі спільним героєм та ідеєю, але із різними назвами і текстовим вирішенням: рослинний епос В. Александрова «Пісня про Гарбуза»; фольклорний

запис Олени Пчілки «Гарбузова родина»; народна пісня «Ходить гарбуз по городу».

Висновки

Дослідження дозволило прослідкувати зацікавлення мексиканцем простих українців, які ввели цього героя у свій побут, асимілювали, опоетизували, склали пісні. На крилах народної творчості мексиканець у ХІХ ст. потрапив у художню літературу спочатку як другорядний герой, а згодом як головний.

В. Александров першим увів мексиканця як основного героя у світ художньої літератури. Сталося це не випадково, оскільки автор «Пісні про Гарбуза» добре знав український фольклор та використав із невеличкою зміною початкові слова народної пісні «Ходить гарбуз по городу». Існує три прижиттєвих видання та вісім посмертних публікацій епосу, який за розміром ніяк не вмещався в прокрустове ложе антологій. Скорочений О. Коваленком на початку ХХ ст. він у подальшому передруковувався з волі укладачів у такому ж зміненому вигляді. Виняток – публікація А. Лисенка малим накладом.

Олена Пчілка, будучи збирачкою та дослідницею фольклору, першою опублікувала народний вірш про родинну місію гарбуза. «Гарбузова родина» перевидавалася багато разів, але без приміток та коментарів, оскільки вони не були зроблені публікаторкою та вимагають додаткових джерел вивчення.

Віднайдено лише один рукописний запис фольклорного тексту О. Зозулі із сюжетом народної пісні «Ходить гарбуз по городу», яка має неповний текст.

Порівняння опублікованих записів мелодії народної пісні на початку ХХ ст., здійснених М. Лисенком, С. Титаренком, Я. Степовим, М. Гайворонським, засвідчило, що повний текст має містити 32 рядки та 8 героїв.

При відтворенні усного чи друкованого тексту про мексиканського героя необхідно чітко розрізняти народний вірш «Ходить гарбуз по городу», фрагмент якого використав у своєму творі В. Александров, та опублікований Оленою Пчілкою вірш «Гарбузова родина».

Поширення Г. Черкаською в інформаційному просторі думки про В. Александрова як автора вірша «Ходить гарбуз по городу» не відповідає дійсності. Звернення до оригіналу твору «Пісня про Гарбуза» та увага до його підзаголовку і зачину із зміненою формою

слів у порівнянні з народною піснею, могли б запобігти перекрученій інформації.

А поки літературні пригоди мексиканця в Україні продовжуються, оскільки росте кількість блогерів та користувачів інтернету, в якому сила-силенна недостовірної інформації, і падає відвідуваність бібліотек, котрі містять автентичні джерела.

Література

- Александров, В. (1889). Байка. *Зоря*, 15/16, 243–244.
- Александров, В. (1894). Звіряча рада (Байка по І. Крилову). *Зоря*, 2, 30.
- Александров, В. (1893). Из святого Псалтиря. Псалом 136-ий. *Зоря*, 17, 534–535.
- Александров, В. (1887). *Народний пісенник з найкращих українських пісень, які тепер найчастіш співаються. З нотами особно*. Харків: Видав Ф. Михайлов.
- Александров, В. (1893). Пісня про всяку рибу. *Зоря*, 3, 52–53.
- Александров, В. (1957). Пісня про гарбуза. *Антологія української поезії в* (Т. 1–4). Т. 1. Київ: Держвидав, 329–330.
- Александров, В. (1958). Пісня про гарбуза. *Антологія української поезії*. (Т. 1–4). Т. 1. Київ: Держвидав, 329–330.
- Александров, В. (1984). Пісня про гарбуза. *Антологія української поезії*. (Т. 1–6). Т. 2. Київ: Дніпро, 250–251.
- Александров, В. (1889). Пісня про Гарбуза (Рослинний епос по народній темі). *Зоря*, 15/16, 249–251.
- Александров, В. (1889). *Пісня про Гарбуза. Рослинний епос по народній темі*. Харків: Друкарня Адольфа Карловича Дарре.
- Александров, В. (1892). Пісня про Гарбуза. *Складка*, 2, 80–91. https://chtyvo.org.ua/authors/Skladka/1893_N02/
- Александров, В. (1986). Пісня про гарбуза. *Українська співомовка*. Київ: Радянський письменник.
- Александров, В. (1892). Притча Христова про сіяча. *Зоря*, 21, 406.
- Александров, В. (1893). Стародавня легенда про ченця, що жив аж триста літ. *Зоря*, 11, 208–210.
- Александров, В. (1889). Україна. *Зоря*, 15/16, 249–256.
- Анненков, Н. (1859). *Ботанический словарь или собрание названий как русских, так и многих иностранных растений на языках латинском, русском, немецком, французском и других, употребляемых различными племенами, обитающими в России*. Москва: Типография Грачева и К°.
- Білиловський, К. (1896). Коротенькі споминки про В. С. Александрова. *Складка. Альманах на спомин В. С. Александрова*, 3–23.
- Вальо, М. (1995). Подвиг сестри Лесі Українки. *Дзвін*, 5, 105–121.
- Возняк, М. (1928). Автобіографічні знахідки до характеристики В. С. Александрова. *Україна*, 4, 80–93.
- Гайворонський, М. (1946). *Збірник українських пісень для молоді*. Саскатун: Українська книгарня.

- Гайворонський, М. (1993). *Співаник для дітей дошкільного та шкільного віку*. Київ: Музична Україна.
- Гарбузова родина. (1908). *Молода Україна*, 2, 30.
- Гулак-Артемівський, С. (1979). *Запорожець за Дунаєм: комічна опера на три дії. Лібретто*. Київ: Музична Україна.
- Дитяча розвага: українські народні пісні, забави та ігри*. (1993). Київ: Музична Україна.
- Етимологічний словник української мови* (Т. 1–7). Т. 1. (1982). Київ: Наукова думка.
- Жайворонок, В. (2006). *Знаки української етнокультури*. Київ: Довіра.
- Кропивницький, М. (1955). *Збірник статей, спогадів і матеріалів*. Київ: Мистецтво.
- Лисенко, А. (2007). *Александрови – поети Слобожанщини*. Харків: Харківська друкарня № 2.
- Лисенко, М. (1958). *Ходить гарбуз по городу. Зібрання творів* (Т. 1–20). Т. 19: *Українські народні пісні*. Київ: Мистецтво, 147.
- Олена Пчілка – дітям*. (2015). Львів: Априорі.
- Поети пошевченківської доби*. (1961). Київ: Радянський письменник.
- Поети пошевченківської пори*. (1930). Харків; Київ: Книгоспілка.
- Пчілка, Олена. (2024). *Вибране: художня проза, автобіографія*. Київ: ВГ «Ще одну сторінку».
- Пчілка, Олена. (1998). *Гарбузова родина : вірші для дітей дошкільного віку. Фольклорні записи*. Дніпропетровськ: ВАТ «Дніпрокнига».
- Пчілка, Олена. (1991). *Годі, діточки, вам спать! : вірші, оповідання, казки, фольклорні записи: для дошк. та мол. шк. віку*. Київ: Веселка.
- Пчілка, Олена. (2017). *Годі, діточки, вам спать!: вірші, оповідання, казки, фольклорні записи*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.
- Пчілка, Олена. (1930). *Оповідання: з автобіографією*. Харків: Рух.
- Пчілка, Олена. (2007). *Сосонка: для молодшого та середнього шкільного віку*. Київ: Школа.
- Пчілка, Олена (2023). *Ходить гарбуз по городу*. УкрЛіб: Українська Бібліотека. <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=24111>.
- Сич, З. (1992). *Мандрівка за сортом*. Київ: Урожай.
- Старицький, М. (1965). *Твори*. (Т. 1–8). Т. 8. Київ: Дніпро.
- Степовий, Я. (1922). *Проліски: збірка для дітей шкільного віку*. 2. Київ: Губсоюз.
- Степовий, Я. (1983). *Проліски: збірка пісень для дітей*. Київ: Музична Україна.
- Танцювальні пісні*. (1970). Київ: Наукова думка.
- Титаренко, С. (1917). *Дитяча розвага: збірка забавок для дітей*. Київ: Криниця.
- Українка, Леся. (1978). *Зібрання творів*. (Т. 1–12). Т. 10. Київ: Наукова думка.
- Українка, Леся. (2021). *Повне академічне зібрання творів*. (Т. 1–14). Т. 11. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки.
- Українська Муза: поетична антологія: од початку до наших днів*. (1908). Київ: Обереги.
- Українська співомовка*. (1986). Київ: Радянський письменник.

- Український декламатор. Розвага: артистичний збірник поезій, оповідань, монологів, жартів, сатир і гуморесок: з портретами поетів, письменників і артистів.* (1906). Київ: Видання І. Самоненка.
- Фразеологічний словник української мови.* (Кн. 1–2). Кн. 1. (1993). Київ: Наукова думка.
- Франко, І. *Зібрання творів.* (Т. 1–50). Т. 41. (1984). Київ: Наукова думка.
- Ходить гарбуз по городу. Українська народна забавлянка, яку записала Олена Пчілка.* (2023). Харків: Віват.
- Черкаська, Г. (2015). *Володимир Степанович Александров – український поет з російським прізвищем.* <https://is.gd/84T46H>
- Черкаська, Г. (2015). *Володимир Александров – український поет з російським прізвищем. Гетьман, 3* (62). <http://www.hetman.tv/nomera/2015/2015-3-62/genone.html>
- Черкаська, Г. (2013). *Український поет – доктор наук, генерал.* https://uahistory.com/topics/famous_people/34
- Черкаська, Г. (2024). *Ходить гарбуз по городу. Час.* <https://chas.cv.ua/politics/155321->
- Шевченко, В. (2023). *«Ходить гарбуз по городу»* <https://www.facebook.com/share/p/18c4bpXVVE/>
- Щукіна, І. (2010). *Сторінками журналу Олени Пчілки «Молода Україна». Олена Пчілка і Гадяч: науковий збірник.* Київ, 11–21.

References

- Aleksandrov, V. (1889). *Baika* [Fable]. *Zoria*, 15/16, 243–244 (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1893). *Iz sviatoho Psaltyria. Psalom 136-yi* [From the Holy Psalter. Psalm 136]. *Zoria*, 17, 534–535 (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1887). *Narodnyi pisennyk z naikrashchykh ukrainskykh pisen, yaki teper naichastish spivaiutsia. Z notamy osobno* [A book of the most popular Ukrainian folk songs. With notes]. Kharkiv: Vydav F. Mykhailov (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1957). *Pisnia pro harbuza* [Song about the Pumpkin]. *Antolohiia ukrainskoi poezii* (Т. 1–4). Т. 1. Kyiv: Derzhvydav (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1958). *Pisnia pro harbuza* [Song about the Pumpkin]. *Antolohiia ukrainskoi poezii* (Т. 1–4). Т. 1. Kyiv: Derzhvydav (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1984). *Pisnia pro harbuza* [Song about the Pumpkin]. *Antolohiia ukrainskoi poezii* (Т. 1–6). Т. 2. Kyiv: Dnipro (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1889). *Pisnia pro Harbuza (Roslynniy epos po narodnii temi)* [Song about the Pumpkin (Floral epic folklore theme)]. *Zoria*, 15/16, 249–251 (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1889). *Pisnia pro Harbuza. Roslynniy epos po narodnii temi* [Song about the Pumpkin (Floral epic folklore theme)]. Kharkiv: Drukarnia Adolfa Karlovycha Darre (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1892). *Pisnia pro Harbuza* [Song about the Pumpkin]. *Skladka*, 2, 80–91 (in Ukrainian). https://chtyvo.org.ua/authors/Skladka/1893_N02/
- Aleksandrov, V. (1986). *Pisnia pro harbuza* [Song about the Pumpkin]. *Ukrainska spivomovka*. Kyiv: Radianskyi pysmennyk (in Ukrainian).

- Aleksandrov, V. (1893). Pisnia pro vsiaku rybu [Song about all kinds of fish]. *Zoria*, 3, 52–53 (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1892). Prytcha Khrystova pro siiacha [The parable of Christ about the sower]. *Zoria*, 21, 406 (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1893). Starodavnia lehenda pro chentsia. shcho zhyv azh trysta lit [An ancient legend about a monk, who lived for three hundred years]. *Zoria*, 11, 208–210 (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1889). Ukraina. [Ukraine]. *Zoria*, 15/16, 249–256 (in Ukrainian).
- Aleksandrov, V. (1894). Zviriacha rada (Baika po I. Krylovu) [Animal council (Fable after I. Krylov)]. *Zoria*, 2, 30 (in Ukrainian).
- Annenkov, N. (1859). *Botanycheskyi slovar yly sobrane nazvanyi kak russkykh, tak y mnohykh ynostrannykh rastenyi na yazykakh latynskom, russkom, nemetskom, frantsuzskom y druiykh, upotrebliaemykh razlychnymy plemenamy, obytailushchymy v Rossyy* [The botanical dictionary or a collection of names of both Russian and many foreign plants in Latin, Russian, German, French and others used by various tribes living in Russia]. Moskva: Typohrafiya Gracheva i K° (in Russian).
- Bilylovskiy, K. (1896). Korotenki spomyinky pro V. S. Aleksandrova [Short memories about V. S. Alexandrov]. *Skladka. Almanakh na spomyn V. S. Aleksandrova*, 3–23 (in Ukrainian).
- Cherkaska, H. (2024). Khodyt harbuz po horodu [Pumpkin's walking in the garden]. *Chas*. <https://chas.cv.ua/politics/155321-> (in Ukrainian).
- Cherkaska, H. (2013). *Ukrainskyi poet – doktor nauk, heneral* [Ukrainian poet – Doctor of Science, General]. https://uahistory.com/topics/famous_people/34 (in Ukrainian).
- Cherkaska, H. (2015). *Volodymyr Stepanovych Aleksandrov – ukrainskyi poet z rosiiskym pryzvyshchem* [Volodymyr Alexandrov – Ukrainian poet with Russian surname]. <https://is.gd/84T46H> (in Ukrainian).
- Cherkaska, H. (2015). *Volodymyr Aleksandrov – ukrainskyi poet z rosiiskym pryzvyshchem* [Volodymyr Alexandrov – Ukrainian poet with Russian surname]. *Hetman*, 3 (62). <http://www.hetman.tv/nomera/2015/2015-3-62/genone.html> (in Ukrainian).
- Dytiacha rozvaha: ukrainski narodni pisni, zabavy ta ihry* [Children's entertainment: Ukrainian folk songs, fun plays and games]. (1993). Kyiv: Muzychna Ukraina (in Ukrainian).
- Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy* [The etymological dictionary of the Ukrainian language] (T. 1–7). T. 1. (1982). Kyiv: Naukova dumka.
- Franko, I. *Zibrannia tvoriv* [Collection of works] (T. 1–50). T. 41. (1984). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Frazeolohichni slovnyk ukrainskoi movy* [The phraseological dictionary of the Ukrainian language] (Kn. 1–2). Kn. 1. (1993). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Haivoronskyi, M. (1946). *Zbirnyk ukrainskykh pisen dlia molodi* [A collection of Ukrainian songs for young people]. Saskatun: Ukrainska knyharnia (in Ukrainian).
- Haivoronskyi, M. (1993). *Spivanyk dlia ditei doshkilnoho ta shkilnoho viku* [A songbook for preschool and school age children]. Kyiv: Muzychna Ukraina (in Ukrainian).
- Harbuzova rodyna [Pumpkin Family]. (1908). *Moloda Ukraina*, 2, 30 (in Ukrainian).

- Hulak-Artemovskiy, S. (1979). *Zaporozhets za Dunaiem: komichna opera na try dii. Libretto* [Zaporozhets behind the Danube: three actions comic opera. Libretto]. Kyiv: Muzychna Ukraina (in Ukrainian).
- Khodyt harbuz po horodu. Ukrainska narodna zabavlianka, yaku zapysala Olena Pchilka* [Pumpkin's walking in the garden: Ukrainian folk rhythmic lyrics, written by Olena Pchilka]. (2023). Kharkiv: Vivat (in Ukrainian).
- Kropyvnytskyi, M. (1955). *Zbirnyk statei, spohadiv i materialiv* [Collection of articles, memories and materials]. Kyiv: Mystetstvo (in Ukrainian).
- Lysenko, A. (2007). *Aleksandrovy – poety Slobozhanshchyny*. [Aleksandroves – poets of Slobozhanshchina]. Kharkiv: Kharkivska drukarnia №2 (in Ukrainian).
- Lysenko, M. (1958). *Khodyt harbuz po horodu* [Pumpkin's walking in the garden]. *Zibrannia tvoriv* (T. 1–20). T. 19: *Ukrainski narodni pisni*. Kyiv: Mystetstvo, 147 (in Ukrainian).
- Olena Pchilka – ditiam* [Olena Pchilka – for Children]. (2015). Lviv: Apriori (in Ukrainian).
- Pchilka, Olena. (1998). *Harbuzova rodyna: virshi dlia ditei doshkilnoho viku. Folklorni zapysy* [Pumpkin Family: poems for preschool children. Folklore records]. Dnipropetrovsk: VAT «Dniproknyha» (in Ukrainian).
- Pchilka, Olena. (1991). *Hodi, ditochky, vam spat!: virshi, opovidannia, kazky, folklorni zapysy* [No more sleeping, kids!: poems, stories, fairy tales, folklore records]. Kyiv: Veselka (in Ukrainian).
- Pchilka, Olena. (2017). *Hodi, ditochky, vam spat!: virshi, opovidannia, kazky, folklorni zapysy* [No more sleeping, kids!: poems, stories, fairy tales, folklore records]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan (in Ukrainian).
- Pchilka, Olena. (2023). *Khodyt harbuz po horodu* [Pumpkin's walking in the garden]. *UkrLib: Ukrainska Biblioteka* <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=24111> (in Ukrainian).
- Pchilka, Olena. (1930). *Opovidannia: z avtobiohrafiiu* [Story: with an autobiography]. Kharkiv: Rukh (in Ukrainian).
- Pchilka, Olena. (2007). *Sosonka: dlia molodshoho ta serednoho shkilnoho viku* [Pine tree: for younger and middle school age]. Kyiv: Shkola (in Ukrainian).
- Pchilka, Olena. (2024). *Vybrane: khudozhnia proza, avtobiohrafia*. [Selection: artistic prose, autobiography]. Kyiv: VH «Shche odnu storinku» (in Ukrainian).
- Poety poshevchenkivskoi doby* [Poets of PostShevchenko's era]. (1961). Kyiv: Radianskyi pysmennyk (in Ukrainian).
- Poety poshevchenkivskoi pory* [Poets of PostShevchenko's time]. (1930). Kharkiv : Kyiv: Knyhospilka (in Ukrainian).
- Shchukina, I. (2010). *Storinkamy zhurnalu Oleny Pchilky «Moloda Ukraina»* [The pages of Olena Pchilka's magazine «Young Ukraine»]. *Olena Pchilka i Hadiach: naukovyi zbirnyk*. Kyiv (in Ukrainian).
- Starytskyi, M. (1965). *Tvory* [Written works] (T. 1–8). T. 8. Kyiv: Dnipro (in Ukrainian).
- Stepovyi, Ya. (1922). *Prolisky: zbirka dlia ditei shkilnoho viku* [Snowdrops: Collection for school children]. 2. Kyiv: Hubsoiuz (in Ukrainian).

- Stepovyi, Ya. (1983). *Prolisky: zbirka pisen dlia ditei* [Snowdrops: Collection of songs for children]. Kyiv: Muzychna Ukraina (in Ukrainian).
- Sych, Z. (1992). *Mandrivka za sortom* [Traveling for variety]. Kyiv: Urozhai (in Ukrainian).
- Tantsiuvalni pisni* [Dance songs]. (1970). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Tytarenko, S. (1917). *Dytiacha rozvaha: zbirka zabavok dlia ditei* [Children's entertainment: a collection of toys for children]. Kyiv: Krynysia (in Ukrainian).
- Ukrainka, Lesia. (2021). *Povne akademichne zibrannia tvoriv*. [A complete academic collection of works] (T. 1–14). T. 11. Lutsk: Volynskiy natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky (in Ukrainian).
- Ukrainka, Lesia. (1978). *Zibrannia tvoriv* [Collection of works] (T. 1–12). T. 10. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Ukrainska Muza: poetychna antolohiia: od pochatku do nashykh dnyv* [Ukrainian Muse: Poetic anthology: from the beginning to the present days]. (1908). Kyiv: Oberehy (in Ukrainian).
- Ukrainska spivomovka* [Ukrainian recitative]. (1986). Kyiv: Radianskyi pysmennyk (in Ukrainian).
- Ukrainskyi deklamator. Rozvaha: artystychnyi zbirnyk poezii, opovidan, monolohiv, zhartiv, satyr i humoresok : z portretamy poetiv, pysmennykiv i artystiv* [Ukrainian declamator. Entertainment: an artistic collection of poetry, stories, monologues, jokes, satire and humorous: with portraits of poets, writers and artists]. (1906). Kyiv: Vydannia I. Samonenka (in Ukrainian).
- Valo, M. (1995). Podvyh sestry Lesi Ukrainky [The feat of Lesya Ukrainka's sister]. *Dzvin*, 5, 105–121 (in Ukrainian).
- Vozniak, M. (1928). Avtobiohrafichni znadibky do kharakterystyky V. S. Aleksandrova [Autobiographical strokes to the characteristics of V. S. Alexandrov]. *Ukraina*, 4, 80–93 (in Ukrainian).
- Zhaivoronok, V. (2006). *Znaky ukrainskoi etnokultury* [Signs of Ukrainian ethnoculture]. Kyiv: Dovira (in Ukrainian).

Zinaida Pakholok. Literary adventures of a Mexican in Ukraine (to the question about the attribution of a popular work).

To Iryna Ivanivna Kuzmishinia, a botanist

The **purpose** of the proposed investigation involves establishing the author of a popular Ukrainian poetic work in which the main character is a Mexican.

Methods and techniques. To achieve this goal, general scientific methods were applied: analysis, synthesis, induction and literary methods: cultural-historical, biographical, textological, as well as the method of intertextuality. The totality of the listed methods constituted the methodology of the conducted research. The research evidence base was built on primary sources.

The **results** of the work made it possible to identify one of the representatives of an ancient foreign family, who became the protagonist of a popular poem known to every Ukrainian since childhood. H. Cherkaska announced that it had found the father of our hero – V. Aleksandrov. We analyzed his poem «Song about the Pumpkin» and refuted this opinion, pointing out the spread of an unreliable message in the information space. We

found out the connection of Olena Pchilka to a Mexican based on the publication of the poem «Pumpkin Family». We discovered the absence of scientific materials about folklore records, in which the character carries out his family mission, goes around his relatives and is interested in their existence. We looked at the title and structure of song lyrics about pumpkins with the corresponding plot.

Conclusions. The pumpkin is the main character of the Ukrainian folk song, which has two types of life. It belongs to the genre of written poetry, that is why it is read, memorized, recited and performed theatrically, in addition, it is an independent vocal-musical work, sung to the accompaniment of musical instruments. The existing melodic versions of the song «Pumpkin's walking in the garden», representing the unity of national and regional poetry, appeared at the time when the formation of Ukrainian musical ethnography took place. They represent the unity of general poetic and regional components.

There are three precedents related to a Mexican who responsibly approaches his family duty. The name of the real author of «Pumpkin's walking in the garden» is lost in the darkness of centuries, since the text was not recorded in writing by folklorists who began their activities only in the 50s and 60s of the 19th century. The pumpkin was glorified by the Ukrainian people, who preserved in oral form over the centuries the imagery of their thought, embodied in a humorous word that entertained and educated. Inspired by the theme of the folk work, V. Aleksandrov wrote the poem «Song about the Pumpkin» and used the first six lines of the poem in the beginning with a difference noticeable to the attentive reader. The text «Pumpkin Family» probably belongs to the folklore records of Olena Pchilka, which had no comments at the time of publication. The study of this fact requires additional sources, which may appear after the «Collection of works by Olena Pchilka» is published. All the listed works have the right to exist in the Ukrainian cultural space, subject to clarity in their reproduction. Instead, the inconsistency of names and texts was recorded.

The revealed distribution in the information environment of the reasoning of H. Cherkaska about V. Aleksandrov as the author of the poem «Pumpkin's walking in the garden» is unfounded.

Key words: folklore, fiction, attribution of the work, pumpkin, hero, lyrics, poem, V. Aleksandrov, Olena Pchilka.

Пахолок Зінаїда Олександрівна – доктор філологічних наук, професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна», <https://orcid.org/0000-0002-8911-5909>; paholok@ukr.net

Володимир Александров

Пісня про Гарбуза
(Рослинний епос по народній темі)

Ходив *Гарбуз* по городу,
Питаючи свого роду:
– Ой чи живі, чи здорові
Всі родичі гарбузові?
Обізвалась жовта *Диня*,
Гарбузова господиня:
– Де ти в дідька волочився?
Від сім'ї зовсім одбився.
Жити вкупі не схотів.
Мало вік мій не заїв.
Одчепися ж, не горнися
Та й на себе подивися:
Бач, он – як увесь обдубвся,
Десь хвороби роздобувся.
Став товстий мов тая бочка,
Аж порепалась сорочка;
Листя стало аж колюче
І огудиння товстюче...
Де ти в гаспида і ріс?!
Відки вп'ять до нас приліз?
– Годі, мамо, верещати!
Треба правду розказати.
Обізвились *Огірочки*,
Гарбузові сини й дочки:
– Здрастуй, тату! Відки взявся?
Гей, пізенько ти припхався:
Бо вже стала пані *Диня*
Кавунова господиня.
Сам ти винен, що вона
Покохала Кавуна.
– Як? Чи то ви подуріли?
Як же дому ви гляділи
Що Кавун сюди забрався
Та із *Динею* спізнався!?

Він зовсім не з огороду,
Він бакшевницького роду;
Він по бакшах все никає,
Там і пари хай шукає.
Там його і рід, і плід,
Геть відсіть його женить!
Бо як я кликну *Крокоса*,
То йому втремо ми носа;
Буде довго пам'ятати,
Не вгада, куди й тікати.
Та й *Костир*² із *Бузиною*,
Тож і *Жостер*³ з *Крушиною*
Гнати нам його допоможуть
Ще й горб йому наложуть
Буханцев та стусаків
І під боки кулаків.
А *Різак*⁴ із *Дерезою*⁵,
Та *Петрів-Батіг* з *Лозою*
Як почнуть його шмагати,
То до віку буде знати,
Як лабунитись до *Дині*,
До чужої господині.
Ач, як близько примостився...
Чи хиба ж він оженився?
– Так же, тату, воно так!
І дружком був сам *Буряк*.
Пані *Ріпа* спашкувала,
За світилку *Ханька*⁶ стала;
А чорнявая *Чорнушка* –
То була в нас старша дружка.
Жеруха ж та *Конвалія*,
*Кашка*⁷, *Буквиця*, *Шевлія*,
*Дрима*⁸, *Жимолость*⁹, *Ожина*
Та *Черемха* і *Шипшина*¹⁰,

*Зірочки*¹¹ та *Сокірки* –
 Гуртові були дружки.
 Про бояр ми турбувались,
 А вони й самі зібрались:
 І *Дзіндзівер*¹² був там старшим,
 А колючий *Глід* підстаршим,
 Далі: *Хвоц*, *Лопух*, *Розхідник*,
*Жабник*¹³, *Шильник*¹⁴, *Подорожник*,
*Цмин*¹⁵, *Любисток* чепурненький,
 Та *Барвінок* зелененький,
 Та *Васильки* запашні
 Ще й *Козелечки*¹⁶ смачні.
 Нам *Дудки*¹⁷ до танців грали,
*Шпичаки*¹⁸ їм помагали;
Очерет дув у сопілку
 І брязчав *Рогіз* в тарілку.
 Грали Земської, Санджарки
 І Вербунки, Маджарки,
 І Метелиці меткої,
 Грали й Дудочки швидкої,
 І Горлиці, й Козака,
 І гучного Гайдука.
 Аж грядки нам дивувались,
 Як до танців ми добрались;
 Танцювали ж ми прегарно
 І ставали все попарно:
Повна Рोजа в парі з *Маком*,
 А *Петрушка* з *Пастернаком*,
Бруква з красним *Баклажаном*¹⁹,
 Молодим вельможним паном,
 А *Цибуля* з *Часником*,
 Запорозьким Козаком.
Яра Рута із *Укропом*,
Нехвороца з *Перекопом*²⁰,
 А *Гвоздики* з *Нагідками*²¹,
 А *Волошки*²² з *Будяками*;
 Із *Канупирем Красоля*²³,
 Та з *Горохом* ще *Квасоля*,
 Чорна *Редька* щирим серцем

З струкуватим паном *Перцем*;
 А *Зіновать*²⁴ з *Буркуном*²⁵,
 А *Капушта* з *Тургуном*²⁶.
Молочай із *Лободою*,
*Чистотіл*²⁷ із *Чередою*²⁸,
 А *Калина* з *Чорнобривцем*,
 Гордовитим уродливцем,
 З *Чебрецем*²⁹ холодна *М'ята*,
 Дівка гарна і завзята;
 А *Дурман* із *Блекотою*,
 Без притулку сиротою;
Кропива з *Коров'яком*³⁰,
 А *Свиріпа* з *Синяком*³¹.
 З *Пирієм* пішла *Метлиця*,
 З *Звіробоем*³² *Чемериця*;
*Аір*³³ став із *Осокою*,
 Пхнувши *Ряску* геть рукою.
 Журавля вели *Картофлі*,
 Та *Порічки* і *Коноплі*,
Материнка, *Сочевія*,
Тирса, *Яглиця*³⁴ і *Щириця*.
 Прехороші все жінки.
 Танцюристі приданки.
 Проміж них *Паслін*³⁵ ускочив,
 Шуткував і всіх морочив:
 І у боки жертвом брався
 І навприсядки пускався,
 Та чіпляв усе *Липучку*³⁶,
 Кликав *Любку*³⁷ і *Пахучку*³⁸.
 Ті до його вихилясом,
 Він із ними викрутасом;
 Потім *Любку* в губи цмок!
 Та в підківки цок-цок-цок!
 Полягли усі від сміху.
 Всім зробило то потіху;
 А *Шпорши* на них дивився
 Та й собі в танець пустився
*Грищик*³⁹ з *Хріном* на всі боки
 Виправляли гарно скоки,

Та від Хріну всі тікали,
 Бо кахикали і чхали.
 Приданки ж, кінчавши спів,
 Всі гуртом кричали ів!
 Цілу ніч усі не спали,
 Танцювали та співали;
 А музики безустанку
 Грали з ранку і до ранку.
 Гарцювали скільки сили,
 Перезву селом водили,
 Сміхотворили й *Опеньки*,
 То були собі паненькі.
 А *Щовей* на всіх гукав,
 Щоб із ним хто поскакав.
 Тут *Кукіль* вперед пропхався
 І дуріти з ним прийнявся.
 Тож і *Дрік*⁴⁰ потяг *Суніцю*,
*Деревій*⁴¹ узяв *Мокрицю*⁴²,
 Жовтий *Соняшник* з привички
 Не відходив від *Пшенички*;
Хміль з *Березкою* крутився
 Та над *Морквою* глумився,

Що вона собі сама,
 Що і пари їй нема.
 По весіллю ще гуляли
 Та похмілля виганяли, –
 Так і стала пані Диня
 Кавунова господиня.
 А тобі вже, тату, годі!..
 Вже у нас на огороді
 Місця більш тобі немає,
 Бо Кавун його займає.
 Ти ж іди, не оглядайсь
 І ніколи не вертайсь!
 – Цур же вам, рідня проклята!
 Щоб вам свині й поросята!
 Геть піду ж я з огороду
 Іншого шукати роду...
 З тим Гарбуз собі й убрався...
 З усіма розродичався
 І покинув паню Диню,
 Кавунову господиню,
 Тільки з Хмелем побратавсь:
 Лазить по тинах попхавсь...

¹*Carthamus tinctorius*; ²*Bromus secalinus*; ³*Rhamnus cathartica*; ⁴*Stratiotes aloides*; ⁵ *Cytisus hirsutus*; ⁶*Cucurbita citrifolia*; ⁷*Trifolium pratense*; ⁸*Lychnis flos-cuculi*; ⁹*Lonicera tatarica*; ¹⁰*Rosa canina*; ¹¹*Lychnis chalconica*; ¹²*Malva sylvestris*; ¹³*Ranunculus ficaria*; ¹⁴ *Alisma plantago*; ¹⁵*Helichrysum arenarium*; ¹⁶*Tragopogon pratensis*; ¹⁷*Allium cepa frutescens*; ¹⁸*Arundo phragmites rubens*; ¹⁹*Lycopersicon esculentum*; ²⁰*Marrubium peregrinum*; ²¹*Calendula officinalis*; ²²*Centaurea cyanus*; ²³*Nasturtia aquatica*; ²⁴*Cytisus biflora*; ²⁵*Melilotus officinalis*; ²⁶*Artemisia dracunculus*; ²⁷*Chelidonium majus*; ²⁸*Nucleus tripartite*; ²⁹*Thymus serpyllum*; ³⁰*Verbascum thapsus*; ³¹*Echium vulgare*; ³²*Hypericum perforatum*; ³³*Acorus calamus*; ³⁴*Aegopodium podagraria*; ³⁵*Solanum nigrum*; ³⁶*Setaria viridis*; ³⁷*Platanthera biflora*; ³⁸*Asperula odorata*; ³⁹*Bunias orientalis*; ⁴⁰*Genista tinctoria*; ⁴¹*Achillea millefolium*; ⁴²*Alsine media*.

Харків 1888

Підготовка тексту до друку Зінаїди Пахолок